

Nr 272.

Av herr **Mogård**, *angående utredning rörande det vid försäljning av varor tillämpade avbetalningssystemets omfattning och verkningssätt m. m.*

En affärsform, som under senare tid tagit en alltmera vidsträckt omfattning, är det s. k. avbetalningssystemet. Denna art av varudistribution innebär en kreditgivning under olika former och villkor samt är numera ofta förmedlad av stora kapitalkraftiga och välorganiserade firmor, vilka för ändamålet betjäna sig av en talrik agentkår. Dessa agenters verksamhet sträcker sig över hela landet. Det torde knappast finnas ens den mest avlägsna skogsby, som icke erhåller besök av dem. Deras kundkrets omfattar vidare alla samhällslager, liksom de utbudna varorna äro av högst olika slag. Omsättningsbeloppen för avbetalningsaffärerna torde med visshet uppgå till åtskilliga miljoner kronor årligen och befinna sig efter allt att döma i avgjord ökning.

Denna nu så betydelsefulla form av huvudsakligen konsumtionskredit lärer i vårt land ha kommit till stånd i samband med den ökade användningen av symaskinen. Denna förträffliga maskin förmådde mången omedelad ej anskaffa genom ett kontant engångsköp, då en avbetalning av fem à tio kronor i månaden möjliggjorde ett köp. Avbetalningsaffärerna vila alltså på en god idé, nämligen den att även den ekonomiskt svage skall kunna förskaffa sig nödvändighetsvaror, som annars endast skulle stå den kapitalkraftige till del. För en liten hantverkare, som saknar kapital att kontant inköpa en för rörelsen oundgänglig maskin, för en omedelad, nygift familj, som behöver det oundgängliga bohaget för hemmet, blir detta sätt att köpa ej sällan en nödvändighet, som synes angenämare och tryggare än att borga och gå i ständigt oro för hela summan. Det blir mången gång en art av sparverksamhet, som kanske annars aldrig skulle tillämpas.

Avbetalningssystemets nackdelar äro dock lika påtagliga. Den första bottnar i människonaturens allmänna skröplighet: våra behov äro omätliga, medan behovstillfredsställelsens möjligheter äro högeligen begränsade. Nödvändigheten av att betala kontant blir här en regulator till att rätta mun efter matsäcken. Den upphäves dock i viss utsträckning genom avbetalningssystemet. På grund av detta möjliggöres att bygga upp en konsumtion i nuet på ett inbillat men likväl kapitaliserat framtidsvärde. Avbetalningssystemet kan lätt tendera till att uppmuntra en lyxkonsum-

tion, som arbetets avkastning på längden ej kan bära. I Amerikas För-
enta stater beräknas de under år 1925 gjorda bilförsäljningarna till 75
procent ha skett genom avbetalningssystemets tillämpning. En större
procentsats utvisade grammofonhandeln. Om motsvarande siffror i Sverige
ännu ej hunnit bli lika groteska, så synes dock utvecklingens väg ligga
väl banad härför.

Tror man sig alltså kunna fastslå, att obetänksamma köp mycket gyn-
nas genom avbetalningssystemet, så behöver det ej utesluta en viss till-
fredsställelse med att genom detsamma menig man numera lättare kan
förskaffa sig tillgång till dyrbara ting, än vad förr var förhållandet. Denna
tillfredsställelse grumlans dock i avsevärd mån, då man betänker priset.
Det uppges sålunda från Amerika, att å det lån, som ett köp med av-
betalning innebär, måste betalas en ränta av 20 procent. Detta blir
alltså det extra tillägget å det ursprungliga varupriset. Såsom försälja-
rens riskpemie kan ej detta synas alldeles oskäligt. Många av de av-
betalningsaffärer, som göras, synes ske fullständigt i blindo och utan
tillräcklig prövning av köparnas kreditvärde. Förlustrisken måste bli
stor. Det beklagliga är emellertid, att det är den ordentliga kunden inom
avbetalningsaffären, som får betala.

Vidare böra beaktas de vanskliga rättsförhållanden, som beledsaga detta
slag av köp. Den på detta område skickliga säljaren har ej sällan möj-
lighet att utnyttja en oerfaren och i trångmål bragt köpare. De otaliga
processer inför domstol, vilka uppstått som följder av det nya kredit-
systemet, visa detta. Ovederhäftiga agenter från brottsligt lättsinniga
firmor råka ej så sällan själva och locka andra in på bedrägeriets vägar.
Den lag om avbetalningsköp, som stiftades för mer än tio år sedan, synes
i åtskilliga hänseenden tarva en reformering just med hänsyn till avbeta-
ningssystemets allt vidsträcktare tillämpning. Det förefaller, som om de
många, ofta medellösa köparna av avbetalningsvarorna behövde större
trygghet gentemot avbetalningsfirmorna.

Slutligen torde böra beaktas den inverkan å kapitalbildningen, och då
i synnerhet å den egentliga sparverksamheten, som medföljer avbetalnings-
systemet under nuvarande förhållanden. En allt större del av krediten
måste bli bunden mera varaktigt på grund av det nämnda systemet. Det
är möjligt, att därigenom kunna uppkomma svårigheter för folkhushållet
i dess helhet.

Av det sagda torde framgå, att avbetalningssystemet numera starkt på-
verkar både den allmänna handelsomsättningen och den enskildes eko-
nomi. Det har både fördelar och nackdelar. Det är statt i oavbruten
utveckling, och det uppbäres av stora kapitalintressen. I stort sett är
det emellertid tämligen obekant både med avseende till omfattning och
verknings sätt. Denna obekantskap är en allvarlig olägenhet som genom en
undersökning, företagen av kommerskollegium eller annan offentlig myn-
dighet, borde kunna avhjälpas. Därigenom torde möjligheterna att i tid

träffa de åtgärder, som kunna komma att erfordras för dess inledande å sunda och för samhället gagneliga banor, väsentligen ökas.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte verkställas rörande det s. k. avbetalningssystemets omfattning och verkningssätt, samt att resultatet av denna utredning jämte därav eventuellt föranledda förslag må delgivas riksdagen.

Stockholm den 29 januari 1927.

B. Mogård.